

سن گندم با نام علمی *Eurygaster integriceps* از جمله مهمترین آفات گندم و جو در ایران و کشورهای منطقه است. مهمترین مناطق سن خیز در کشور، استان‌های فارس، همدان، کرمانشاه، مرکزی، کردستان، اصفهان، لرستان و تهران می باشد. تراکم سن گندم در مناطق مختلف کشور متفاوت است در بین مناطق آبی از مناسب‌ترین جاها دشت ورامین و بین مناطق دیم می‌توان منطقه کرمانشاه را نام برد.

از دلایل طغیان سن گندم در ایران می‌توان به تخریب مراتع در اثر چرای بی‌رویه دام‌ها و نابودی زیستگاه‌های طبیعی آفت و نیز گسترش کشت بی‌رویه غلات که سبب انتقال آفت از مراتع به مزارع شده و همچنین از بین رفتن دشمنان طبیعی از مصرف بی‌رویه سموم اشاره کرد. به این ترتیب با توجه به موارد فوق این حشره به یک آفت مهم کشاورزی تبدیل شده است. این حشره بسیار پلی‌فاژ است و از ارقام مختلف گندم، جو، چاودار و یولاف و همچنین گونه‌های وحشی گرامینه و خانواده‌های دیگر تغذیه می‌کنند.

مشخصات حشره کامل:

طول حشره کامل ۸ - ۱۲/۵ میلی‌متر و عرض آن ۵-۸ میلی‌متر است. رنگ عمومی آن زرد تا قهوه‌ای می‌باشد. این آفت به دو صورت کمی و کیفی به محصول خسارت وارد می‌کند.

خسارت کمی:

حشرات بالغ زمستان گذران آفت که اصطلاحاً "سن‌های مادر خوانده" می‌شوند به صورت کمی به محصول خسارت وارد می‌کنند. به این ترتیب که به تغذیه از جوانه‌های ساقه‌دهنده و خوشه‌دهنده می‌پردازد و مزرعه را به علف‌زار تبدیل می‌کنند. اگر خوشه تشکیل شود تغذیه از خوشه توسط این حشرات صورت می‌گیرد و باعث خوشه‌سفیدی می‌شود.

خسارت کیفی:

توسط پوره‌های سن سوم و حشرات کامل نسل جدید صورت می‌گیرد که ضمن تغذیه از دانه‌های گندم در مراحل شیری و خمیری با تزریق بزاق که حاوی آنزیم پروتولیتیکی می‌باشد سبب تجزیه گلوتن شده و در نتیجه خمیر حاصل از چنین گندمی شل شده، تردی نان کم و بافت آن نامطلوب می‌شود. تقلیل خواص رئولوژیکی، یا نقصان یا کاهش قوام و پایداری و نیز کمی مقاومت به کشش خمیر اولین تظاهرات ناشی از تأثیر پروتئاز است و دانه‌های آلوده چروک خورده و در روی آنها یک نقطه سیاه‌رنگ که محل ورود قطعات دهانی حشره است دیده می‌شود که اطراف آن هاله‌ای به رنگ زرد روشن مشاهده می‌گردد.

محل نیش‌زدگی و هاله روشن اطراف آن

بیولوژی سن گندم به این ترتیب است که زمستان به صورت حشره کامل در حالت دیپوز و غالباً در ارتفاعات سپری می‌کند و با مساعد شدن شرایط محیطی در اواخر زمستان یا اوایل بهار و بسته به مناطق مختلف هجوم سن‌ها از ارتفاعات به سمت مزارع ریزش پیدا می‌کند.

استفاده از سموم شیمیایی در حال حاضر به عنوان موثرترین روش کنترل سن گندم در ایران و دیگر کشورهای سن‌خیز دنیا عمومیت دارد. به نظر می‌رسد در چند سال گذشته تمرکز یک جنبه روی مبارزه شیمیایی به تنهایی کارساز نبوده است و لزوم بکارگیری روش‌های مبارزه بیولوژیکی، بررسی و شناسایی ژن‌های مقاوم به سن گندم و تولید گندم‌های ترانسژنیک و در یک کلام استفاده از مدیریت تلفیقی آفات (IPM) در کنترل سن گندم اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

تهیه کننده: زهرا شادفر